

56-lat
Sekcji Automatyki
i Pomiarów

OW SEP
im. Kazimierza Szpotanskiego
(1959 - 2015)

**Uroczyste Seminarium
poswiecone pamieci**

**Inzyniera i Profesora
Pawla Jana
NOWACKIEGO
(1905-1979)**

W 110. rocznice urodzin

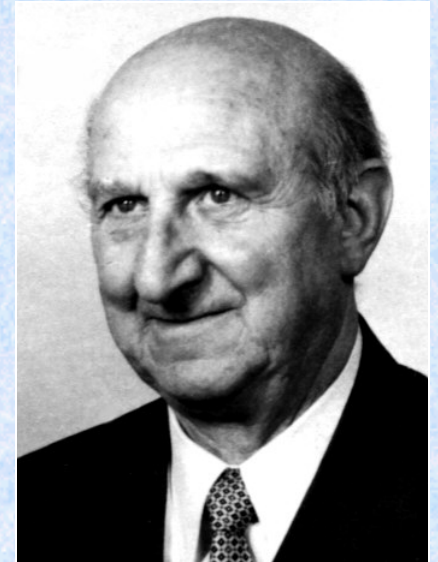
Porzadek zebrania:

Otwarcie seminarium (godz. 16:30)

- wystąpienia Gości Honorowych
- referat okolicznościowy:
„Sylwetka profesora Pawła Jana Nowackiego (1905-1979)”
- ceremonia wręczenia medali im. Pawła Jana Nowackiego
- 3 referaty techniczne:
 - 1) „Reaktory jądrowe malej mocy - stan i perspektywy rozwoju”
 - 2) „LIDAR czyli RADAR w pasmie optycznym - oczekiwania i możliwości”
 - 3) „Techniczne i wojskowe aspekty zwalczania nowoczesnych rakiet balistycznych klasy SS-26 Iskander”

Zakończenie seminarium i poczęstunek (ok. 18:45)

Pawel Jan NOWACKI

**(ur. 25 czerwca 1905 w Berlinie,
zm. 23 maja 1979 w Warszawie)**

Pawel Jan NOWACKI - inzynier

- elektryk, członek PAN, wynalazca

- wykładowca i profesor politechnik:

**Lwowskiej, Wroclawskiej, Warszawskiej
i Łódzkiej**

- profesor automatyki, elektroenergetyki, elektroniki, miernictwa elektrycznego, maszyn elektrycznych, trakcji elektrycznej, nukleoniki, techniki radarowej, techniki wysokich napięć i innych;**
- budowniczy maszyn elektrycznych, sieci elektrycznych, elektrowni wodnych (w Niemczech), reaktorów atomowych (w Swierku).**

P.J. Nowacki - okres do roku 1929

Urodzony 25 VI 1905 r. w Berlinie — pochodzenia polskiego i narodowości polskiej.

W Berlinie uczeszczał do Szkoły Powszechnej nr 257 (1911-15), i do IV Gimnazjum Mat-Przyrodniczego im. Jahna (1915-19).

W marcu 1919 r. przekradł się sam przez granice (na froncie odbywały się jeszcze walki) do Poznania aby uczeszczać do polskiego Gimnazjum Mat-Przyrodniczego (1919-24).

Studia odbył w Politechnice Lwowskiej (PL), ponieważ Politechnika Gdanska odrzuciła jego podanie.

P.J. Nowacki - okres do roku 1929

Dyplom inż. elektryka uzyskał z wynikiem celującym (2 XII 1929).

Jeszcze jako student miał osiągnięcia techniczne:

- na I roku wydał monografię pt. "Przerywacze elektryczne",**
- wygrał konkurs na oświetlenie przystanków tramwajowych w Warszawie i Krakowie (1925),**
- został asystentem w Katedrze Miernictwa Elektrycznego PL u prof. Kazimierza Idaszewskiego (od 1 X 1928). Równolegle pracował w P. Z. Siemens we Lwowie jako inżynier i budował m.in.: elektrownie w Brodach, linii WysNap: Brody – Radzi-willów (15 kV) i Lwów - Brzuchowice (30 kV) oraz rozdzielnie w elektrowni w Stanisławowie.**

P.J. Nowacki - okres (1929 - 1940)

- **Był doradcą technicznym Tow. Lekarzy Polskich (TLP) we Lwowie i z własnej inicjatywy zelektryfikował Zdrój Morszyn (1930-36) należący do TLP.**
- **W latach 1930-31 pracował w centrali Siemens-Schuckertwerke (SSW) w Berlinie. Nauczył się budowy maszyn i prostowników. Trasował linie 110 kV Fenne - Heinitz w Zagłębiu Saary i budował linie 220 kV Borken - Hanower, należące do "Preussen-Elektra".**
- **Był kierownikiem budowy linii 220 kV z Hirschfelde do elektrowni pompowo-elektrycznej Niederwartha k/Drezna; wykonał skrzyżowanie laby na słupach o wysokości 75 m (tzw. "Elb-Kreuzung").**
- **Był również (1931) inżynierem na budowie elektrowni pompowej Bringhausen (tzw. "Ederthalsperren" koło Bad Wildungen w księstwie Waldeck).**

P.J. Nowacki - okres (1929 - 1940)

- Wrócił do Polski (30 IX 1931) i został adiunktem w Kat. Maszyn Elektrycznych w PL. **Doktorat uzyskał z wyróżnieniem**, za prace p.t. "*Nowy sposób obliczania linii daleko-sieżnych met. wykresów kolowych*" (12 VII 1937).
- Przeniósł się na Górny Śląsk (1936), gdzie pracował jako inżynier w Polskich Zakładach Siemens w Katowicach.
- W międzyczasie (1935) przez kilka miesięcy przebywał w Anglii jako ekspert, odbierający lokomotywy elektryczne i prostowniki rteciove dla Warszawskiego Wezła Kolejowego.
- Na Górnym Śląsku zelektryfikował szereg obiektów przemysłowych (1936-39), m.in. uruchomił pierwsze urządzenie wyciągowe "SKIP" w kopalni Skarboferm w Chorzowie.

P.J. Nowacki - okres (1929 - 1940)

- Został dyr. techn. Fabryki Kabli i Drutu (FKD) w Bedzinie (1 IX 1938) i kierował pracą kilku wydziałów. Wprowadził produkcję miedzi kadmowej na przewody jezdne dla PKP. Po wybuchu II wojny światowej, FKD została zbombardowana (3 IX 1939).
- Po nadejściu Niemców odmówił współpracy z nimi i ukrywał się przed Gestapo w Krakowie pod **falszywym nazwiskiem Kaczmarek**, gdzie zorganizował ucieczkę 8 ludzi na Węgry. Tam grupa została aresztowana za nielegalne przekroczenie granicy. Po kilkudniowym pobycie w więzieniu (Miskolc), przewieziono ich do Obozu Sostofürdő k. Nireghazy. Kurował się z obustronnego zapalenia płuc (stracił na wadze 30 kg, ważył 43 kg !).
- Po chorobie udał się do Konsulatu Polskiego w Budapeszcie, oraz do Ambasady Francuskiej i **zidentyfikował się**.

P.J. Nowacki - okres (1929 - 1940)

- **Jako ochotnik do WP na Zachodzie pojechał przez Jugoslawie, Włochy do Francji, gdzie 2.03.1940 r. w stopniu ppor. czasu wojny, ze względu na słaby stan zdrowia został pełnomocnikiem wojskowym do prod. wojennej w "Compagnie Française des Metaux".**
- **1 IV 1940 rozpoczął prace w Fabr. Givet w Ardenach, odizolowany od jedn. polskich. 10 V 1940 Fabryka została zbombardowana. Osobiscie zniszczył elektrownie i zatopił surowce w Mozie. Po wysadzeniu mostu przez saperów opuścił Givet (12.05.1940) i udał się do Paryża.**
- **Tam, 13 maja został skierowany do Fabryki w St. Denis i 11 czerwca (o godz 22:00, 14 godz. przed defilada armii niemieckiej przed Hitlerem w Paryżu) wyjechał z Gare d'Austerlitz do Fabryki w Castelsarrasin (dept. Tarn-etGaronne).**

P.J. Nowacki - okres (1929 - 1940)

- **Po kapitulacji Francji (17.06.1940) kupił rower i pojechał do Saint-Jean de Lur, gdzie ranny w prawa reke od bomby zaokretował się 23 czerwca z wojskami angielskimi na ostatni statek do Anglii ("*M.S. Sobieski*" już pod flagą angielską) i 25 czerwca wylądował w Plymouth.**
- **Po przewiezieniu go pociągiem sanitarnym do Londynu i poddaniu operacji przebywał w Saint Thomas Hospital do 15 VIII 1940 r. Ówczesny Minister Oświaty gen. Józef Haller kazał mu wykladać matematykę i fizykę w Gimn. Męskim w Ealing (na zach. Londynu), bo prawa reke miał na temblaku i nie był zdolny do wojska.**
- **W czasie nalotów na Londyn ucierpiał zbombardowany 3 razy: 1) w szpitalu St. Thomas Hospital, 2) na ulicy Downside Crescent w Hampstead i 3) 22 grudnia 1940 r. — w szkole w Ealing.**

P.J. Nowacki - okres (1941 - 1947)

- Po drugiej operacji prawej reki otrzymał wezwanie z Air Ministry oraz Ministry of Aircraft Production, by jako naukowiec pracować w lotnictwie angielskim. Został "wypożyczony" na czas wojny ze sztabu Generalnego WP. na Zachodzie w stopniu porucznika WP i od 1.03.1942. rozpoczął prace w Dept. Radiowym w Royal Aircraft Establishment w Farnborough (Hampshire).
- Po przejściu stopni "Technical Officer" i "Scientific Officer" w 1943 r. objął stanowisko "Senior Scientific Officer" (z ranga "wing-commander", czyli plk lotnictwa) i został szefem Lab. Ko-munikacji Impulsowej, mającym prawo zamawiania za własnym podpisem **codziennie** sprzętu o wartości do **10 000 £**. Praca jego polegała na proj., modelowaniu i wypróbowaniu wartości prakt. sprzętu radarowego w samolotach, nadzorowaniu serii próbnych i serii przemysłowych tego sprzętu.

P.J. Nowacki - okres (1942 - 1947)

- Część jego prac ogłoszono dopiero po wojnie (1947) w j. ang., a pat. nr 590067 z 15.08.1944 r. p.t. : "*Improvements in and relating to Multichannel High Frequency Signalling Systems*" dopiero w 1978.
- Często przebywał na Wybrzeżu Pol. Anglii w celu odszyfrowywania urządzeń nawigacyjnych niemieckich, umieszczonych na szczycie wieży Eiffel'a (znał biegle j. niemiecki). W I 1945 r. był dowódcą grupy, która wzięła do niewoli personel i radarowy sprzęt niemiecki na 4-ch Wyspach Kanalowych: Alderney, Jersey, Guernsey i Sark. Wypad odbył się na specjalnym M.T.B. (Motor-Torpedo-Boat) z Portsmouth.
- Po skończeniu II wojny światowej zgłosił się na powrót do Polski, ale władze angielskie — po jego odmowie przyjęcia obywatelstwa brytyjskiego — zmusiły go do pozostania w Anglii do końca 1946 r. z uwagi na dopuszczenie go w czasie wojny do spraw "Secret", " Most Secret" i "Top Secret".

P.J. Nowacki - okres (1942 - 1947)

- **Większość jego prac po powrocie do Polski uznano za tajne łącznie z pracą Tj Nr 0359 z 1948 r., napisana dla Sztabu Generalnego WP i dotychczas (1979) nie zostały odtajnione.**
- **W latach 1945-46 wykładał jako "visiting Professor" elektrotechniki na Univ. of London w "City and Guilds College".**
- **W VI i VII 1945 r. odbył w mundurze ang. podróż służbowa do Niemiec Zachodnich, gdzie sprawdzał niemiecki sprzęt przeciwlotniczy i nawigacyjny w sektorach: Brytyjskim, Amerykańskim i Francuskim.**
- **Jego raporty były następnie wykorzystane przez Władze Alianckie oraz przez Sztab Generalny Ludowego WP (LWP) po jego powrocie do kraju. W grudniu 1946 r. po przejściu przez obóz repatriacyjny w Cumnock k/Glasgow został zaokrętowany na statek 2 I 1947 i 8 I 1947 wylądował w Gdyni.**

P.J. Nowacki - okres (po roku 1947)

- **Po przejściu przez Obóz Repatriacyjny w Gdyni przeniósł się do Warszawy i pracował (15 I - 30 VI 1947 r.) w Zakł. Energetycznych A-1 (d. K. Szpotanski) w Warszawie (ul. Minska 4) — opracowywał aparaturę rentgenowska (tzw. scianki płucne) oraz magnetyczne stabilizatory napięcia $220\text{ V} \pm 1\%$.**
- **Od 1.06.1947 r. do 31.03.1954 r. prac. na stan. Szefa Działu Studiów w CZE (Centralny Zarząd Energetyki w W-wie) i był odpowiedzialny za oprac. Planu 3- i 6-letniego elektryfikacji Kraju. Po nocach naprawiał turbogeneratory w Elektrowni Warszawskiej i Pruszkowskiej jako konstruktor i monter.**
- **Równolegle (1.07.1947) został powołany jako prof. kontr., na stan. kier. Kat. na Wydz. El-nym Politechniki Wrocławskiej (PWr). Jeżdżąc przez 7 lat na trasie Wrocław-Warszawa wychował pierwszą kadre konstruktorów dla ówczesnej Fabryki Maszyn Elektrycznych M-5 we Wrocławiu (DOLMEL).**

P.J. Nowacki - okres (po roku 1947)

- **Wychował szereg doktorów n.t. i napisał wraz z prof. A. Kordec-kim i mgr inż. Stankiewiczem 2 tomy "*Atlasu konstrukcji maszyn elektrycznych*", gdyż potrzeba wykszolenia konstruktorów wyda-wała się — jak się później okazało — ważniejsza niż pisanie prac teoretycznych.**
- **Równocześnie wykładał: - elektronice przemysłowa i – automa-tyke oraz - elektrotechnice teoretyczna w Politechnice Warszaw-skiej (PW), Łódzkiej i Wrocławskiej.**
- **Opublikował szereg prac z zakresu: - transformatorów, - automa-tyki i - linii dalekosieźnych.**
- **Wykładając w PWr na Wydz. Elektrycznym (później Łączności, i Elektroniki), formalnie przeprowadził się na stałe do W-wy na PW (1 III 1953) i objął stanowisko kierownika Kat. Elektrotechniki Teoretycznej na Wydz. Elektrycznym.**

P.J. Nowacki - okres (po roku 1947)

- **W międzyczasie, po śmierci prof. K. Drewnowskiego (1953), objął Kat. Miern. Elektrycznego PW, oraz Kat. Energetyki Jadrowej na Wydz. El-ym PW, a później - MEiL PW (1.01.1958 - 30.09.1975).**
- **Dnia 1 I 1958 r. został powołany na stan. Dyr. Nacz. Inst. Badan Jadrowych (IBJ).**
- **15 V 1958 r. uruchomił I Polski Reaktor Jadrowy o mocy 3 MW w Swierku, a 13 XI 1958 — cyklotron w Krakowie.**
- **Równolegle przyczynił się do rozwoju automatyki w kraju. Za zasługi na polu automatyki został powołany na członka Królewskiej Szwedzkiej Akademii Nauk Technicznych (IVA) w Sztokholmie i otrzymał medal IVA za zasługi (28 IX 1958).**
- **Był jednym z 6-ciu założycieli Miedzynar. Federacji Automatyki (IFAC) (IX 1956) i przedstawicielem PRL z ramienia NOT w IFAC. Dnia 12 VI 1966 r. został wybrany IV Prezydentem IFAC i zorganizował Kongres Światowy IFAC w Warszawie (12-16 VI 1969).**

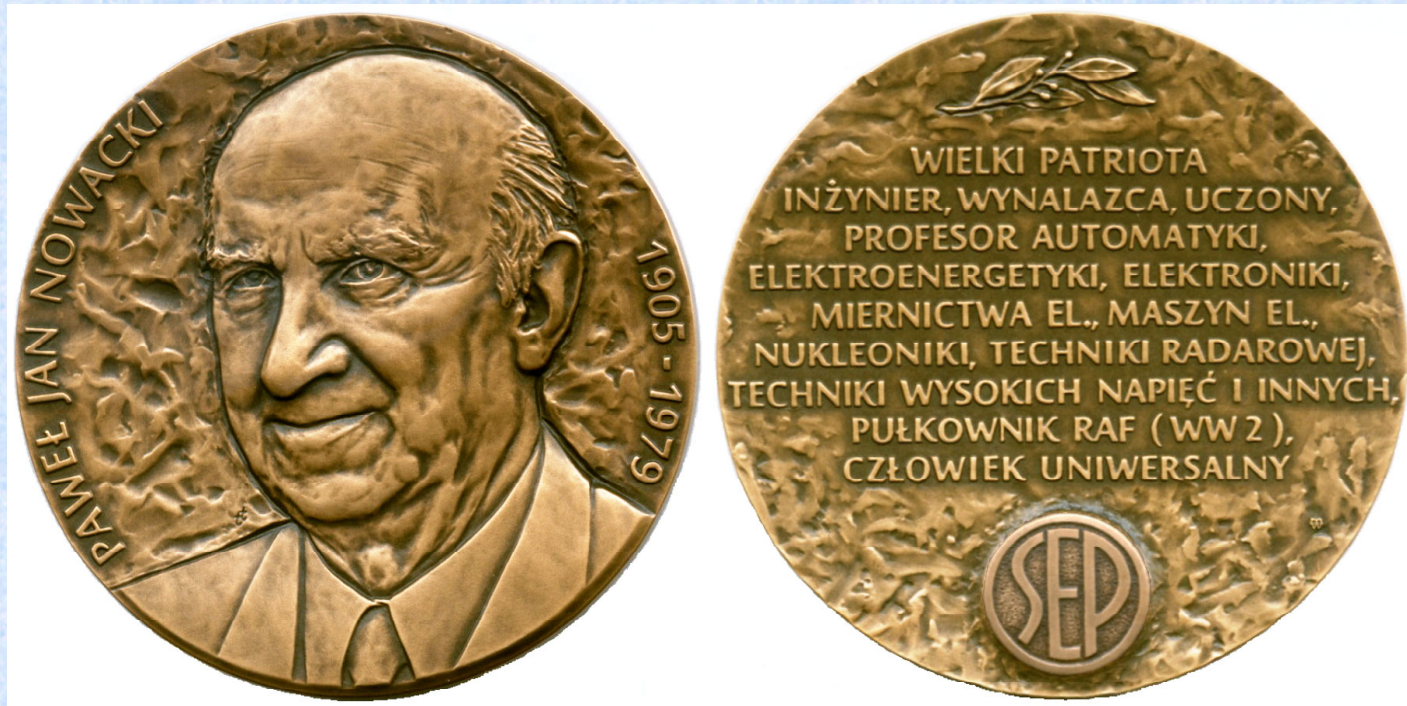
P.J. Nowacki - okres (po roku 1947)

- **W latach 1968 i 1969 przebywał w USA jako Vice-Przew. Komisji ONZ d/s opracowania Technologii Energetyki Jądrowej dla krajów rozwijających się.**
- **Po I zawale (1963) otrzymał urlop bezpłatny z IBJ i PW i przez rok ak. 1964/65 wykladał " Fizykę i Techniki Plazmy" w IBJ w Saclay (Francja). Wydał tam książkę w j. franc.: "Physique des Plasmas" przez Presses Universitaires de France (1965).**
- **Władał biegle językami: angielskim, francuskim, niemieckim i rosyjskim. Był często zapraszany do ZSRR i miał serie wykładów naukowych w Inst. Wys. Temperatur w Moskwie i w AN ZSRR.**
- **Został kierownikiem Stacji Naukowej PAN w Paryżu (15 X 1970 - 22 X 1975). Podczas Roku Kopernikowskiego (1973) wygłosił m.in. 16 wykładów w ośrodkach naukowych i kulturalnych Francji. 31 X 1975 wrócił do kraju i przeszedł na emeryturę.**

P.J. Nowacki

- Ator wielu artykułów i książek, 5 patentów polskich i brytyjskich, otrzymał 15 znaczących odznaczeń, medali i nagród polskich i zagranicznych.
- Współautor pierwszej polskiej książki nt. automatyki: „*Podstawy teorii układów regulacji automatycznej*” (w 2. częściach) wydanej przez PWN 1958. Miała ona trzech autorów: Paweł Nowacki, Ludger Szklarski, Henryk Górecki.
- Wychował 30 doktorów n.t. z których wielu zostało profesorami.
- Członkiem SEP był od roku 1930: w Oddz. Lwowskim (1930-36), w Oddz. Katowickim (1936-39), w Oddz. Londyńskim jako członek założyciel (1940-47) i w Oddz. Warszawskim (1947-79).
- W roku 2006 został pośmiertnie członkiem honorowym SEP, a w roku 2011 OW SEP wybił medal Jego imienia.
- Zmarł w Warszawie jako członek Kola Seniorów OW SEP (leg. 001483, od 13 XII 1977).

P. J. Nowacki

Medal OW SEP im. Pawła Jana Nowackiego,
zaprojektowany przez artystę Tadeusza Tchórzewskiego,
wybity w roku 2011 w mennicy Polskiej S.A.
w nakł. 200 szt. z tombaku patynowanego, o średnicy 70 mm

Dziękuję Państwu za uwagę!

Zobacz! <http://apw.ee.pw.edu.pl>

a tam: 'SYLWETKI Automatyków i Pomiarowców'